

Aili Jaakkola o.s Vainio:

Muisteluksia rahvahan entisestä elämänmenosta Uhtuan Alajärvellä

Niin on se ihmisen elämä ja kohtalo järjestetty, että riippumatta omasta halustamme sen järjestävät poliitikot. Monen on jätettävä syntymämaansa ja siirryttävä asumaan vieraille maille, tai satuu syntymään jossakin muualla ja saa tilaisuuden palata isien ja esi-isien kotiseuduille.

Suurin osa Alajärven kylästä oli noin kahden kilometrin pituisella harjulla. Kylä jakaantui yhteentoista kylänosaa, jotka olivat seuraavat: Luojanoja, Oljakkala, Korkkola, Ievala, Tsauvala, Perä, Mattila, Syrjä Mustaperä, Niemi ja Enonsuu. Asukkaita siellä oli ennen sotia noin 168 henkeä, taloja muistini mukaan yli neljäkymmentä. Seuraavassa luettelossa kylän osat ja talojen nimet on kirjoitettu niin kuin niitä siihen aikaan, ennen sotavuosia, nimitettiin.

I LUOJANOJA

- 1) Makarien Vasselei / Vasiljev, 5henkeä

II OLJOKKALA

- 2) Jalmari Vainio / Vasiljev, 10 henkeä
3) Ossippa / Ahonen, 4 henkeä
4) Sakarin Simana / Vasiljev, 5 henkeä
5) Ikkalan Mikki / Lahti, 6 henkeä

III KORKKOLA

- 6) Korkkosen Huoti, 8 henkeä
7) Korkkosen Ontto, 5 henkeä

IV IEVALA

- 8) Heikki Lesonen, 4 henkeä
9) KOULU
10) Suavan Anni / Gerasimov, 5 henkeä
11) Kauppa
12) Stahvein Iivana / Jaakkonen, 2 henkeä
13) Stahvein Vasselei, 5 henkeä
14) Huotari

V TSAUVALA

- 15) Tsauvalan Stepana / Jaakkonen, 4 henkeä
16) Makarien Puavila / Vasiljev, 6 henkeä
17) Simanaini Iivana / Jaakkonen, 5 henkeä
18) Vaskan Terenttei / Kemppanen, 5 henkeä
19) Kormilaini Riiko / Jaakkonen, 10 henkeä

VI PERÄ

- 20) Ortjon Iro, 1 asukas
21) Temin Iivana / Timonen, 2 henkeä
22) Onissima / Mihejev, 2 henkeä
23) Paraska / Vasiljeva, 1 asukas
24) Jyrin Iro / Jaakkonen, 5 henkeä
25) Paraskan Petri / Vasiljev, 4 henkeä
26) Vanha tiilitehdas
27) Kolhoosin navetta
28) Grishan akka / Ijevlev, 2 henkeä
29) Vateini Jaakko

VII MATTILA

- 30) Kemppani Iivana / Kemppanen, 4 henkeä

VIII SYRJÄ

- 31) Stahvein Maksima / Jaakkonen, 7 henkeä
32) Jehhimei / Jaakkonen, 6 henkeä

IX MUSTAPERÄ

- 33) Tsauvalan Stepana / Jaakkonen, 4 henkeä

X NIEMI

- 34) Maksima ja Muarie / Mihejev, 6 henkeä

- 35) Levan akka / Timonen, yksi asukas
36) Suavan akka / Mihejeva, 3 henkeä
37) Ontto / Malikin, 5 henkeä
38) Puavilaini, 4 henkeä

XI ENONSUU

- 39) Suuri talo /lastenkoti (ent. pohattatalo)
40) Mironaini / Mitrofanov, 6 henkeä
41) Huoti / Mitrofanov, 8 henkeä
42) Kuurnis Mikko / Mitrofanov, 3 henkeä
43) Outokan akka /, 1 asukas
44) Uittokonttori

Aili Jaakkola, syntyjään Vainio muistaa hyvin kotikylänsä asukkaat ja talot.

LUOJANOJAN TALOT

1) Makarien Vasselein talo. Vasselein oli isä Jalmarin serkku eli siis Miihkali-ukin veljen Makarien poika. Perheeseen kuuluivat Vasselein vaimo Natalie sekä lapset Iivana, Risto ja Maikki. Iivana-poika kaatui sodassa 1941-45. Risto oli myös sodassa, mutta selvisi hengissä ja muutti sodan jälkeen Viroon. Hän kävi usein Uhtualla lomailemassa, ja kuoli 1960-luvun lopulla. Tytär Maikki tuli sodan loputtua evakosta Uhtualle, missä työskenteli teosaston töissä. Kerran autoa lastattaessa hiekkatermä sortui ja Maikki sai onnettomuudessa surmansa.

Muistan, miten Natalie usein kävi meillä asuessaan Oljokkalassa ja sitten ennen sotavuosia Uhtualla, kun Maikki opiskeli Uhtuan keskikoulussa ja asui meillä. Vasselein en ollenkaan muista käyneen meillä Oljokkalassa; hänellä oli oma polkunsu metsän kautta Lahti Mikin rantaan. Sieltä hän huusi Korkkosia ehättämään joen poikki. Tarkemmin sain tietää Vasselein metsäpolusta, kun me tiätinkään (isän veljen vaimo) kanssa marjoja poimiessamme ek-syimme, vaikka emme kovin kaukana talosta olleetkaan. Ilta alkoi jo hämärtä ja minä hätäilin, miksi emme lähde jo kotiin. Tiätinkään huomasi hätäilyni ja sanoi: "Elähän tyttöseni hätäile. Pitäy vain löytää polku. Pie miun kosson helmasta kiinni". Polkua etsiessämme vastaan tulee Vasselei miltei juoksujalkaa ja meiltä kysyy:

Alajärven eläjiä ennen sotaa: seisomassa vas. Sakarin Simana, Olka (Olona), Miikkulan Risto ja Ijounan Jalmari, eturivissä vas. Ossipan akka Ulla, Miikkulan Stepana (Ol'on mies), Jalmari Vainio, Manju Vainio sekä Sakarin Varvana.

"Mihin työ yötä vasse oletta matassa"? Tiätinkä vastaa: "Myö kotihin matkuamme. Mihinpä sie olet menossa"? Niin Vasselin oli kerrottava, ettei hän "rahvahan polkua voi näillä asioilla kävellä, kun Jarassima on hänelle vihainen". Sen tähden hänellä on oma polku.

Muita taloja Luojanojan kylänosassa ei ollutkaan kuin tämä Makarien Vasselein talo. Synkkä kuusikko kohosi heti sen takana. Sieltä alkoi tie Kohtavuaraan ja Torhivuaraan; niillä main oli joka kesä mustikoita ja soilla hilloja, mutta lapsena emme uskaltaneet mennä sinne yksin; metsä synkkä ja sanottiin kontion siellä elävän.

OLJOKKALAN TALOT

2) Miihkali Vasiljevin ja hänen poikiensa Vasselei ja Jalmari Vainion talo. Vasseleilla oli vaimo Kenttijärvestä ja isän vaimo, siis äitini, oli Onissaman tytär Perältä. Sukunimi Vainio oli isälle annettu Suomessa pakolaisaikana.

Oljokkala oli tasavaa maata, pellot pitkin jokirantaa, olisiko ollut pari hehtaaria. Syksyisin viljapellot olivat täynnä sinikukkiä, joita me Anni-serkun kanssa keräsimme, vaikka saimmekin kovia varoituksia, ettei pellossa saa juoksennella. Talo oli noin 800 metriä rannasta ja sauna vielä kauempaan metsän reunassa. Miksi sauna oli niin loitona rannasta, kun kylän muut saunat olivat rannassa? Tätä en vielääkään käsitä. Talon pihassa oli kaivo, jossa oli kirkas vesi. Saunaan kuitenkin kannoimme veden järvestä. Se oli meidän lasten vakituinen tehtävä.

Talo oli melko suuri ja hyvässä kunnossa. Se oli nähtävästi rakennettu Miihkali-ukin ja hänen poikiensa Vasselein ja isäni voimin. Oli siinä talossa asujiakin, kymmenen henkeä eli kaksi perhettä lukuun ottamatta Vasselei-setää ja Miihkali-ukkia. Vasselei-eno oli kuollut 1922 ns. suureen rupeen 35-vuotiaana. Perheeseen jäi kolme lasta, Natalie 6 v, Teppo 3 v ja Anni, joka syntyi neljän kuukauden kuluttua isän kuolemasta. Isoäiti Nasto eli Oljokkalan mummo, kuten häntä aina nimitimme, asui meidän kanssamme. Mummo oli suurikasvuinen, kaunis vartaloltaan ja kova työhminen. Koskaan en nähnyt mummon hymyilevän. Hän oli aina totinen, toimessa ja menossa. Meille lapsille hän oli vihainen, jos emme tehneet meille määrättyjä tehtäviä tai jos teimme jotakin kiellettyä.

Kerran kylään tulivat Petroskoista lomalle Suavan Outi ja Vateisen Anni. heillä oli lyhyeksi leikatut hiukset; polkkatukaksi sitä

sanoivat. Outin ja Annin muotitukka miellytti minua ja Anni-serkkua kovasti, kun näimme heitä kylällä. Yksimielisesti päätimme, että tehdään minulle samanlainen, leikataan kassa pois. Äidillä oli monenlaisia saksia, mutta en muista enää, käytimmekö keritsimiä, joilla lampaita kerittiin. Sen kyllä hyvin muistan, että minulle tuli muotitukka. Itseksemme arvelimme, että tästä ei taida hyvää pakinaa tulla, joten sidoin huivin päähän, kun istuuduimme ruokapöytään. Äiti huomasi, että oli jotakin outoa, ja veijalti huivin päästäni. Kukaan ei virkkanut mitään, mutta ruokailun jälkeen äiti käski hakea esille kassan, jonka olimme vieneet maitoaittaan. Äiti pani kassan seinälle nauiaan ja sanoi: "Nyt otan keritsimet ja ajan lopputukatkin niin kuin lampahilta villan". Tietysti minä itkin, vaikka äiti ei olisi sitä tehnytään.

3) Ahosen Ossipan talo meidän talon vieressä. Ossippa kuoli 1930-luvulla. Muistan vielä hänen hautauksensa. Isä auttoi kantamaan arkkua joen rantaan, mistä se vietiin veneellä hautausmaalle. Me lapset juoksimme Simananniemelle katsomaan, sillä hautausmaa oli salmen takana.

Ossipan perheessä oli kolme lasta. Manju, vanhin lapsista, oli naimisissa Timosella, miestä sanottiin Temin Iivanaksi. He asuivat Perällä. Perheessä oli pikkutyttö Hilma nimeltään. Ossipalla oli kaksi poikaa, Iivana ja Paavo. Jälkimmäinen kaatui sodassa. Iivana karkotettiin äitinsä kanssa Petroskoihin, sillä Ossippa oli Suomesta kotaisin. Iivana valmistui opettajaksi ja työskenteli Petroskoin Solomannin koulussa opettajana ja myöhemmin johtajana. Näin ollen Ossipan talo jäi tyhjiilleen.

Ossipan akka, näin häntä nimitettiin, oli nimeltään Ulla. Hän oli jyrkkäluontoinen ja teräväkielinen, ei säälinyt ketään, kun pahalle päälle sattui. Hän kävi joskus Petroskoista Alajärvellä. Nähtyään, että talon ikkunat oli laudoitetut, hän suuttui ja kirosi kovasti isää, että muka tämä toivoi heidät kaikki kuolleeksi.

Niin kuin kaikilla lapsilla meilläkin oli tapana tehdä jotakin sopimatonta tai kiellettyä. Velipoika Paavo naputteli Ossipan talon kuistin ikkunoita; ne helisivät kauniisti. Isä puhutteli meitä kovalla äänellä ja rankaisi määräämällä useaksi tunniksi uunille nukkumaan. Paavo oli tuolloin 5-vuotias ja minä 7-vuotias.

Saimme kyllä korvillemme myös Ossipan akalta. Saivat nimensä kuulla myös isä, äiti ja tiätinkä. Oli näet tapana lähettää Oljokkalan posti jonkun mukana, kun oli paha rospuuttoaika. Sillä kertaa kirjeposti oli tuotu koululle ja annettu Nikolaille ja Anni-serkulle

Oljokkalan asukkaalle jaettavaksi. Jää oli vielä heikkoa, ja Anni ja Nikolai olivat vähällä hukkuu. Jotenkin pelastuivat, mutta posti hukki. Ossipan akka huusi kovalla äänellä, että hakekaa minun Suomesta tullut kirjeeni heti järvestä.

Ossipan Manjua tapasin sodan jälkeen Petroskoissa. Hän oli jo mummo ja Hilmalla pikku tyttönen. Iivana kävi Uhtualla isäni luona useita kertoja. Nyt Ossipan talon asukkaat ovat jo poistuneet näiltä ilmoilta ja talon hävitti sota.

4) Sakarin Simana (Vasiljeff) oli isäni serkku. Talo oli Oljokkalan niemen termällä. Simanan vaimo oli Maksiman Santra Niemelä. Heillä oli kolme tytärtä, Tyne, Anni ja Elli.

Simana jäi mieleemme hyväntahtoisena, sydämellisenä ihmisenä. Hän ei koskaan rähissyt ja meitä lapsia puhutteli aina ystävällisesti hymyillen. Simana auttoi usein isää mm. koneiden laitoissa ja yleensä he olivat paljon yhdessä.

Simana ja Santran jälkeläisistä Elli asuu Petroskoissa ja Anni Kalevalassa. Tyne kuoli 1995 ja hänen kolmesta tyttärestään yksi asuu Petroskoissa, yksi Kepalla ja yksi Kostamuksessa.

Simanasta minulle on jäänyt mieleen hauska muisto niiltä ajoilta, kun elimme Oljokkallassa. Kerran kevättalvella isä lähetti minut ja Anni-serkkuni viemään kiireesti sanaa Simanalle, että "tulkaa hyvin pian, kun hevonen on häviämässä". Sen kuultuaan Simana tietysti läksi heti juoksemaan meille ja minä Annin kera perässä. Oli se meilläkin paha mieli, kun hevonen häviää. Kotiin ehdittyämme Simanan istuvan teepöydässä kotiväkeni kanssa. Ei nähtävästi hevosella ollut mitään hätää, kun kaikki haastelivat naurussa suin. Me emme oikein ymmärtäneet, mistä oli ollut kysymys. Jälestäpäin isä meille selvitti, että vuodessa on yksi päivä, jolloin saa valehdella ja narrata vapaasti, ei kuitenkaan tosiasioissa. Nähtävästi tuo päivä, jolloin meitä lapsia ja Simanaa juoksutettiin, oli ensimmäinen huhtikuuta eli valehuspäivä.

Sodan jälkeen Simana asui Uhtualla. Hän oli joukkoineen muutanut heti, kun viranomaiset sen sallivat. Ensimmäinen, joka otti meidän perheen vastaan, oli Simana, vaikka asunossa oli ainoastaan yksi huone. Näin Simana taas näytti hyväntahtoisuutensa.

Simana ensimmäinen vaimo Santra kuoli sairauteen jo ennen sotia. Uudeksi naisekseen Simana otti akonlahtelaisen Sylvin. Sodan jälkeen Sylviä ei näkynyt. Ehkä hän oli kuollut evakkomatkalla, en tullut kysyneeksi. Simanan talo Alajärvellä oli hyvässä kunnossa vielä 1930-luvun lopulla, mutta sitten sota poltti sen.

5) Lahti Mikin talo, jota myös likkalaksi kutsuttiin, oli niemekkeellä joen ja järven rannalla vastapäätä Korkkoljan Onton taloa. Se oli vanhannäköinen, neliön muotoinen ja karjasuojat olivat saman katon alla. Talossa asui kuusi henkeä: vanha mummo, pienoinen kasvultaan vai olisiko ollut jo vanhuuttaan niin käpistynyt; hän mahtoi olla Mikin vaimon äiti. Mikki itse oli iso, leveähartainen mies; hänen sanottiin tulleen Amerikasta tai Suomesta. Hänen vaimonsa nimeä en muista. Tytär Anni eli likkalan Anni lienee ollut Mikin sukulainen eikä siis tytär; hän oli Anni-serkkuni sydänystävä. Mikillä oli poika Nikolai ja tytär Martta.

Koko perhe karkotettiin Muurmannin alueelle 1937-38 sen tähden, kun Mikki oli Suomesta tulleita. Mikkiä muuten nimitettiin, en tiedä, miksi lie nimitetty, 'rautanenäksi'. Karkotuksen jälkeen talo tyhjentyi asujista. Vuonna 1938 siihen muutti siirtolaisperhe Akonlahdesta.

KORKKOLAN TALOT

6) Korkkosen Huotin ja Lukin talo oli rakennettu harjulle; alhaalla Oljokkalan puolella virtasi joki, toisella puolella läikkyivät Yläjärven aallot. Jokipuolella oli jonkin verran peltoa ja nurmi-maata. Rakennus oli pitkulainen ja navettapuoli taisi olla saman katon alla, sillä en muista nähneeni muita rakennuksia.

Huotin emäntä Lukki oli suuri kasvultaan, hyväntahtoinen, vakavaluontoinen kiharatukkainen nainen. Huotilla ja Lukilla oli kuusi lasta: Mikko, Huoti, Vasselei, Paavo, Anni ja Mari. Huotia en muista koskaan nähneeni, vaikka talossa tuli usein käytyä. Kylässä sanottiin Huotin jääneen Suomeen tienestien.

Kaikki toiset pojat - Mikko, Huoti, Vasselei ja Paavo - olivat sotarintamalla. Sieltä palasi takaisin vain Vasselei vammautuneena; toiset kaatuivat. Anni tytär kuoli johonkin sairauteen.

Vasselei työskenteli myöhemmin Pirttilahden kolhoosin puheenjohtajana ja kuoli 1949 sotavammojen vaivaamana. Viimeinen lapsista eli Mari kuoli tapaturmaisesti kesällä 1940. Hän työteli Uhtualla pioneereihin ohjaajana. Ollessaan lasten kanssa uimaretkellä Mari sukelsi sillalta veteen ja tarttui jotenkin joen pohjassa olleeseen puuhun. Näin surmaantui ikävästi nuori, kiharapäinen Mari.

Näin Lukki oli kadottanut kaikki lapsensa. Vuosina 1950-59 hän elei Uhtualla omassa pienessä mökissään naapurinamme. Loppujen lopuksi Lukki raukka kadotti järkensä ja hiljattain poistui näiltä ilmoilta.

7) Korkkosen Onton talo oli niemekkeellä vastapäätä Oljokkalan joen ja Alajärven rannalla. Paikka oli tasainen, peltoa ja nurmea hehtaarin verran. Toisella suunnalla oli harju ja pieni tuuha metsikkö, missä joskus oli ollut tasoua.

Naisena Ontolla oli Perältä Grishan akan tytär Anni. Hänet tunsin hyvin, sillä Anni oli äidin hyvä ystävä. Usein hän kävi meillä pyytämässä saattamaan veneellä Oljokkalan puolelle. Anni sairastui ja kuoli jo 35-vuotiaana. Oli kovasti sääli. Muistan, kuinka äidin kanssa itkimme.

Ontolla ja Annilla oli kaksi poikaa, Alekski ja Santeri, joista jälkimmäinen oli äidin kuollessa 9-vuotias. Ontto otti uudeksi naisekseen meidän heimolaisen äidin puolelta, Tuarie Mitrofanovan. Tuarie työskenteli siihen aikaan Lahnajärven metsäpöytä Kerttjärven lähellä.

Ontto pysyi äitiäni Tuarieta kosimaan. Minäkin pääsin mukaan, nähtävästi siksi, kun kovasti pyysin. Muistan, että oli kaunis kevättalven päivä. Meillä oli hyvä hevonen ja matka sujui melkoista vauhtia. Rahtimiesten jäljiltä oli hyvä tienpohja. Alajärveltä Kerttjärveen on noin 25 kilometriä. Matka meni pian, sillä taisin välillä nukahtaa. No, Tuarieta tuli Korkkosen Onton emäntä ja lapsille hyvä äiti, josta Santeri mainitsee kirjailija Jaakko Rugojeville.

Ontto kaatui sodassa. Alekski asui Luusalmissa; sanovat hänen jo kuolleen. Santeri eli viime vuotensa Kostamuksessa invalidina; toinen jalka meni sodassa jossakin Puolan rintamalla. Santeri lähti näiltä ilmoilta 1997. Vaimo ja poika perheineen asuvat Kostamuksessa, tyttäret jossakin päin Karjalaa. Tuarie kuoli 60 vuoden iässä.

Tämmöinen oli Korkkosen perheen kohtalo. Talon poltti sota.

IEVALAN TALOT

8) Heikki Lesosen talo (miksi lienee huimaksi Heikiksi nimitetty) ei ollut Heikin rakentama. Se taisi olla Suomeen menneiden ja sinne jääneiden perua, melko vanhannäköinen asumus. Heikin nainen Varvana oli pienehkö kasvultaan. Heillä oli kaksi tyttöä, Impi ja Leena, silloin vielä aivan pienet. Perhe eleli köyhästi. Muistan, kun meitä pioneereja lähetettiin heille lapsia hoitamaan, kun Varvana oli kolhoosin töissä. Mielelläni ei sinne koskaan lähtenyt, kun siellä haisi niin pahalta.

Sodan loputtua Heikki työskenteli Uhtuan metsätyöpiirin tallilla hevosmiehenä. Usein kiharapäinen Heikki poikkesi isäni puheilla. Varvanaa ei muista sodan jälkeen nähneeni. Liekö jäänyt evakotielle. Tyttäristä myöskin Impi ei ollut Uhtualla. Leena meni miehelle Uhtualla ja hänellä oli kaksi lasta. Lapsia Leena käytti lastenseimissä, jossa olin johtajana noina vuosina 1961-67.

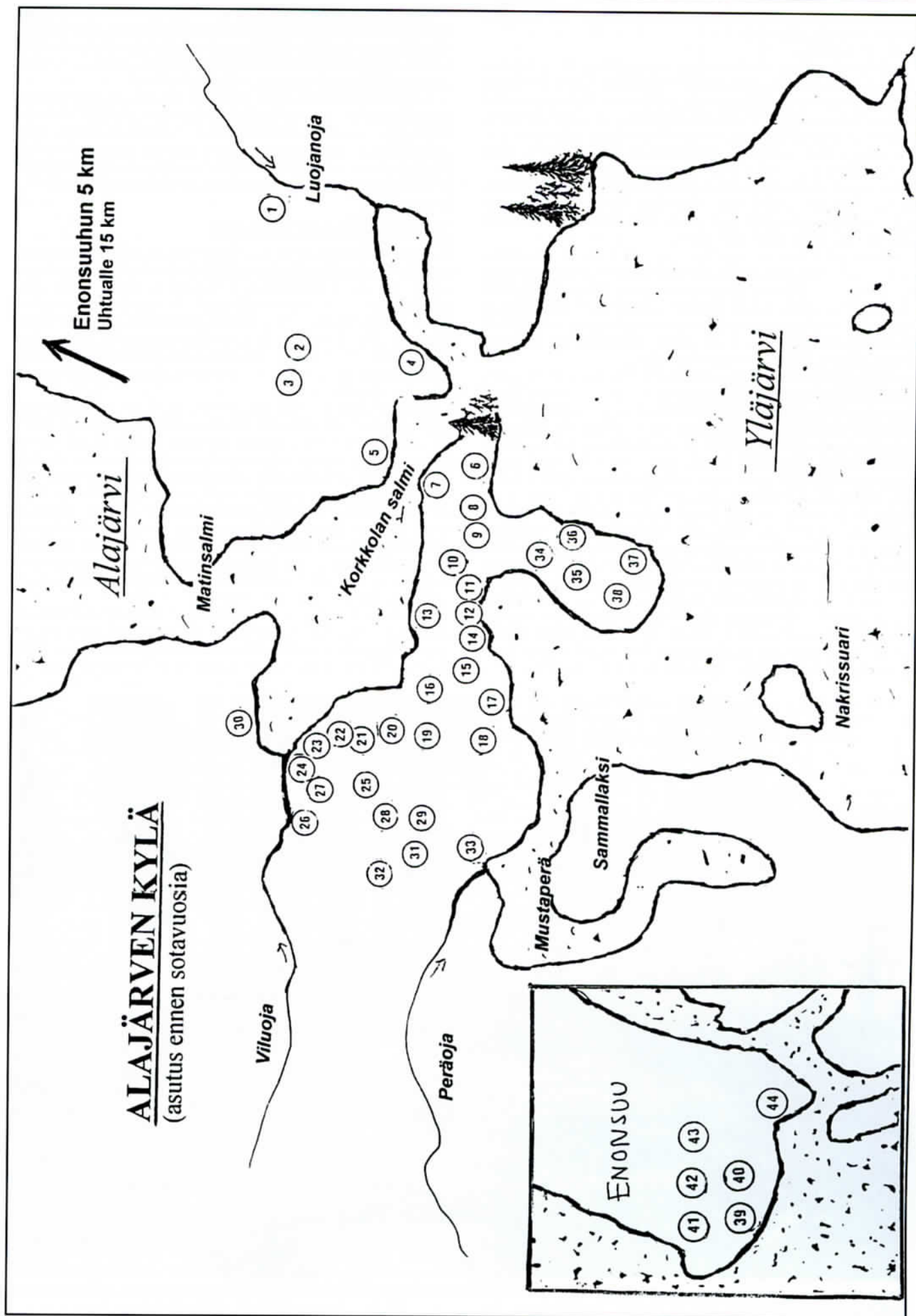
9) Koulurakennus oli vanha. Sanottiin sen olevan vuosilta 1924-25. Koululla oli paitsi opetusta myös monenlaista muuta toimintaa: kokouksia, näyttelyitä, vaaleja ja kaikenlaisia kulttuuritilaisuuksia. Mieleeni on jäänyt näytelmä, jossa isäni oli sulhasen osassa. En vain muista, kuka mahtoi olla nuori, pitkä nainen morsiamena. Kaksi naista letitti morsiamen pitkää tukka kassaksi ja lauloi kauniisti häälälaulua Kokko lenti koilta ilman. Morsian muka itki ja sulhanen silitteli morsiamen päätä ja poskia. Se oli niin kaunista, että minä itkeä nyhkytin, kynelet tippuivat kuin karpalot. Esitys ja laulu jäivät iäksi mieleeni.

Koulu oli meille lapsille kuin koti. Anni-serkku ja velipoika Nikolai kuljettivat minut jo 6-vuotiaana oppituntia kuuntelemaan. Minua miellytti, kun lapset opiskelivat. Siinä koulussa minä sitten päätin neljä luokkaa (koulu olikin 4-vuotinen koulu).

Koulusta eteenpäin Ievalassa harjulla Paltamossa asuva Anni-serkkuni kertoi olleen Artin, Huohvanaisen ja Iivosen (Ijevlevin?) talot. Niillä paikoilla oli silloin näkyvissä talojen perustat, nykyään siellä kasvaa isot malinikot (vatukot). Näiden talojen asukkaat jäivät Suomeen elämään. Käydessäni vierailulla Helsingissä serkkujeni luona sain tavata Artin jälkeläisiä (Mari Harju).

10) Suavan Annin ja pikku Vaselin (Gerassimov) talo. Talon isäntä Vasili oli pienehkö kasvultaan, mutta poikkoi jaloiltaan. Anni puolestaan oli Vaselin naiseksi vahva, reipas ja puheissaan avomielinen. Heillä oli kaksi poikaa, Paavo ja Aarne. Paavo kuoli sairauteen Luusalmissa 1990 ja hänen poikansa Vasili ja Valera elävät perheineen Luusalmissa. Siellä asuu myös Aarne lapsiansa kanssa. Isä Vasili oli kotoisin Pistojarveltä ja hän kaatui sodassa. Ennen sotaa hän toimi kylässä kauppiana.

Nykyään samalla paikalla Alajärvellä seisoo bunukan Vasilin

rakentama kesämökki. Siinä yöyvästämme silloin, kun käymme Alajärvellä kalastelemassa.

11) Kauppatalo

12) Stahvein Iivanan talo oli Ievalan termällä. Minun muistini aikana talossa asui Iivana vaimonsa Iron kanssa. Stahvein Iivanan tulin hyvin tuntemaan. Hän oli vankka ukko vielä sodan loputtua ja kävi usein isäni luona. Puheissaan kylän naiset mainitsivat Iivanan käyttävän usein väkijuomia, joskus niin runsaasti, että väsyi pöydän ääreen. Silloin Iro pöytää korjatessaan kaatoi lasista loput Iivanan niskaan ja virkkoi, että "kunhan on sinussa".

Iivana oli isohko kasvultaan, parta oli pitkä ja tukka tuuhea. Talvella hän aina käveli hattu kallellaan, yksi korvallinen alas laskettuna, toinen ylhäällä. Sanoivat kylällä, että Stahvein Iivanan mukaan voit tietää, mistä päin tuulee.

Sodan jälkeen Iivana asui Uhtualla ja kävi usein luonamme. Poikamme Gennadi pelkäsi kovasti ukkoa, kun tämä näytti pitkässä parrassaan niin julmalta. Kun Stahveini tuli taloon, poika meni piiloon uunin taakse ja oli siellä hiljaa niin kauan kun ukko oli pirtissä. Eivät siinä auttaneet mummon lohdutuksetkaan, että ukko on hyvä mies, vaikka hänellä on parta. - Iro-vaimo jäi nähtävästi iäksi evakkomatkalalle, en tullut kysyneeksi.

13) Juakkosen Vasselein talo oli harjulla järvi puolella. Vasselei, Stahvein Iivanan poika, oli hyväntahtoinen, hiljainen mies. Vasselein vaimo Ulla sensijaan oli jyrkkäluontoinen tai kuten karjalaksi sanotaan "jästipiä naini". Ulla työjeli pikku Vaselin jälkeen kauppianaan. Kaikki elintarvikkeet ja muut tavarat oli kuljetettava Alajärvelle veneellä Uhtualla. Tässäkin hommassa Ulla näytti jyrkän luontonsa. Vene lähti täyteen lastattuna iltahämärissä kovalla tuulella Kuittijärven poikki Alajärvelle. Veneessä oli lisäksi neljä henkeä, Ulla, Natalie-serkku, hänen miehensä Teppo Karpoff sekä kolhoosin kirjanpitäjän nuori poika. Veneen sanottiin uineen vedessä laitojaan myöten. Kuormana oli mm. lautoja kaupan remonttia varten. Uhtuan puukombinaatin yövahti oli varoittanut venekuntaa lähtemästä yötä myöten sellaisella tuulella. Tästä hän oli kertonut Natalien hautajaisissa. Yövahti todisti myös, että järveltä kuului pimeässä hätähuutoja. Näin hukkui Ullan itsepintaisuuden takia hän itse ja kolme nuorta ihmistä. Uhreista löytyi ainoastaan Natalie-serkun ruumis puolen vuoden kuluttua Kuittijärven rannalta Kormuslahdesta. Tämä tragedia tapahtui syksyllä 1939.

Juakkosen Vasseleilla oli kaksi poikaa, Aleksi ja Miihkali sekä tytär Sandra. Heistä Aleksi asui perheineen Uhtualla (kuoli 1960), Miihkali asuu Jyskyjärvellä ja Sandra perheineen Kalevalassa. - Juakkosen Vasselein talo oli rakennettu uusista sahatuista hirsistä; lienevätkö olleet isä Jalmarin sirkkelissä tehtyjä.

14) Huotararin talo oli pieni. Siinä oli vain yksi pienuinen huone ja itse Huotarikin oli pieni kasvultaan. En tuntenut perhettä tarkemmin. Liekö olleet muualta tulleita. Huotararin kerrottiin olleen hyvä haitarinsoittaja. Myöhemmin siinä talossa pidettiin usein tansseja. Muistan itsekin siellä käyneeni talviloman aikaan 1941, jolloin olin 9. luokan oppilas. Silloin olivat vielä muodissa karjalaiset piirileikit ja polkka.

TSAUVALAN TALOT

15) Juakkosen Mikulin Stepanan talo oli aivan kylän keskustassa. Talo oli suuri, vanhannäköinen ja kaksikerroksinen. Karjasuojat olivat alakerrassa, yläkerrassa pirttipuoli ja muistaakseni kaksi ulkokamaria. Niitä nimitettiin kylmiksi kamareiksi sen takia, kun niissä ei ollut uunia. Tästä talosta oli kotoisin Oljo tätin mies Stepana. Hän oli rakentanut talon Mustaanperään. Suunnilleen vuosina 1938-39 Oljo täti perheineen paitsi Stepana asuivat jonkin aikaa Mikulin Stepanan talossa, sillä Mustastaperästä asti Oljo tätin oli vaikea käydä töissä.

Talo tuli minulle tutuksi jo ollessani koululainen (8. luokalla), kun kävimme äidin kanssa Alajärvellä vadelmia poimimassa. Olimme siinä kaksi yötä Oljo tätin ja mummon (isän äiti) luona. Minua kovasti halutti katsoa niitä viluja kamareita, mutta äiti kielsi ja varoitti, ettei vierahia paikkoja saa katsella. Nasti mummo sanoi kamareita olevan useita, ja yhdessä sellaisessa me nukuimme. Siinä ei ollut sänkyjä, mutta lattia oli niin puhtaaksi valkeaksi hiottu ja pesty, että sen muistan vielä tänäinkin. Vuoteet Nasto mummo laittoi lattialle ja mukava niin olikin kesällä. Oljo täti oli työssä kolhoosin navetalla aamusta myöhäiltaan. Sen muistan, että talo oli nähtävästi joskus aikoinaan maalattu punaisenpurppuralla värillä; siinä näkyi vielä vähän punertavaa.

16) Makarien Puavilan (Vasilejeff) talo oli syrjässä rinteellä niemen puolella. Puavila oli isän serkku. Talossa oli pirtti ja kaksi isoa kamaria. Puavila oli invalidi, toinen käsi oli koukussa. Se oli vammautunut sodassa, näin isä kertoi. Puavilan vaimo Muarie tai

Alajärven vanha kalmisaa sijaitsi mantereella lähellä keskikylää. Nyt se on hävinnyt ja jäänyt veden alle. - Kuva: Heikki Nykänen 1942.

Mari, oli isonmoinen ihminen ja kihratukkainen.

Puavilalla ja Muariella oli lapsia seuraavasti: Yrjö, Mari, Paavo, Aili ja ennen sotavuotia Muarie synnytti 52-vuotiaana Valera-pojan. Muarie kävi usein ativoissa äitini luona Uhtualla Issakkalassa asuessamme. Puavilan perhe asui ennen sotaa Lamminpohjassa. Nykyään nuorin lapsista Valera asuu Kalevalassa kuten monet muutkin Puavilan lapsista. Yrjön vaimo Tatjana Vasiljeva asuu tyttärensä kanssa Pietarissa. Ailin lapset elävät Kostamuksessa, samoin Jura poika perheineen. Puavilan talo Alajärvellä jäi tyhjäksi jo ennen sotaa.

17) Simanaisen Iivanan talo oli syrjän rinteellä; paikka oli kylän kauneimpia. Talo oli uusi. Vanhan perustuksia näkyi vielä vähän alempana rinteessä. Se oli nähtävästi ollut Simana ukin talo. Simana oli jäänyt Suomeen tienestiin jo ennen pakovuotia, näin kylällä puhuttiin. Simanalla ja hänen vaimollaan Heklalla oli kaksi poikaa, Yrjö ja Iivana. Kun muu perhe lähti pakomatkalle Suomeen, Iivana perheineen sekä Hekla mummo jäivät kylään.

Simanaisen Iivanalla oli nainen Vuokkiniemen alueelta, hiljainen ja hyväntahtoinen ihminen. Heidän lapsensa Katri ja Impi asuvat nykyään perheineen Kalevalassa. Iivana itse, vaimo ja Hekla mummo jäivät iäksi evakkoreissulle Arkangelin alueelle. Niin hajosi sekin perhe vastoin omaa tahtoaan. Heimolaisia, serkkuja, elää nykyään Suomessa Kuopiossa, ja he ovat käyneet Alajärvellä katsomassa esivanhempiansa ja vanhempiensa elinpaikkoja.

18) Vaskein Terentein suuri, vanha talo aivan keskikylällä tasaisella paikalla vastapäätä Mikulan Stepanan taloa. Terentei oli muistaakseni leveäharteinen, vanhapuoleinen mies. Hänen vaimo-kaan en muista olleenkaan. Kaksi tytärtä heillä oli, minun ikäiset Helmi ja Katri sekä poika Nikolai. Sukunimeltään he olivat Kemp-pasia. Vuonna 1936 Terentein perhe karkotettiin Alajärvestä vai-lienevätkä omasta halustaan lähteneet Muurmannin alueelle. Sodan jälkeisinä vuosina tyttäret Helmi ja Katri kävivät Uhtualla ja vierailivat myös meillä. – Kun Terentein talo jäi 1930-luvulla tyhjäksi, siihen tuli asumaan Akonlahden siirtolaisia.

19) Kormilaisen Riijon talo oli myös kylän keskellä, alempana Mikulan Stepanan taloa, järvi-alueella. Se oli vanha, suuri rakennus ja lienee ollut joskus maalattu, koskapa paikoin näkyi säilyneen vähän punertavaa maalia. Talossa tuli usein käytyä mummon asi-oilla, mutta aina pelkäsini mennä, kun talossa pimeä käytävä. Talon alakerrassa oli karjasuojat. Se, mikä jäi mieleeni ja aikanaan ihmetytti, oli kaksipuolinen, puolipyöreä ovi, jollaista ei ollut kylän muissa taloissa.

Talossa eli vanha mummo, joka ilmeisesti oli Kormilan nainen, siis Riijon äiti; häntä nimitettiin Kormilan akaksi. Mummo oli iältään yli satavuotias, ja hänellä kasvoi parta; lapsena kävimme usein tuota kummaa katsomassa. Korkeasta iästään huolimatta mummo käveli vielä kepin varassa. Kormilaisen Riijon/Riston vaimon nimeä en muista, mutta lapsia heillä oli seitsemän, kaksi poikaa, Iivana ja Nikolai sekä viisi tytärtä, Olga, Manju, Paraskov-ja, Sandra ja Irja. Pojat menivät sotareissulla, tyttäristä on elossa vain Sandra, joka asuu perheineen Kalevalassa.

Kormilan Riiko oli kova kalastaja, kalasti aikaisesta keväästä myöhäsyksyyn saakka. Perinlahdella Riijolla oli laitettuna paljon vapeita ja ne olivat täynnä verkkoja ja rysiä. Riiko kävi usein auttamassa Perällä auttamassa mummoa raskaammassa töissä. Hän oli Muarie mummon serkku. Tämän sain tietää vasta v. 1996 Sandraalta.

Viimeisinä vuosina ennen sotaa talossa asuivat Riiko naisineen, pojat ja Irjan tytär; vanhemmat tytöt asuivat jo Uhtualla. – Sota hävitti tämänkin talon ja myös Riijon naisineen sekä pojat.

PERÄN TALOT

20) Ortjon Iron pieni talo (vai olisiko se Artin Iro?) oli kylän keskuksen ja Perän välillä alankoisella maalla. Iro oli hiljainen, pienikasvuinen nainen. Suomessa Paltamossa asuva Anni-serkku kertoi Artin Iron olleen meillä lapsenpiikana perheemme asuessa aikoinaan Ypäjällä. Hänkään ei tiennyt sitä, mihin Iro joutui lähties-sämme takaisin Karjalaan. Oliko kyseessä Ortjon vai Artin Iro? Kuka sen nyt selvittäisi, kun isät ja äidit ovat lähteneet tuonilmai-siin. Muistan vain, miten Iro usein kävi Muarie mummon luona haastelemassa ja maitoa hakemassa.

21) Temin Iivana (Timonen) lienee ollut kotoisin Luomajärvel-tä; siellä asui Timosia. Talo oli pieni, termän rinteessä lähellä mummon taloa. Aikaisemmin jo mainitsin, että Iivanalla oli naise-na Ahosen Ossipan tytär Manju. Molemmat olivat vielä nuoria ja nättejä ja heillä oli pikku tyttönen. Kylällä puhuttiin, ettei Ossipan

akka Ulla olisi millään sietänyt Manjun menevän naiseksi Iivanal-le; tykkäsi siitä niin pahaa, että oli 'halteissaan hyppinyt'.

Iivana meni sotareissulla ja Manju tyttärensä kanssa asui myö-hemmin Petroskoissa.

22) Ossippa ukin ja Muarie mummon (äidin isä ja äiti) talo. Äitini oli kakkosista (sen sain tietää vasta, kun itselleni syntyi kolmoset). Toinen lapsista (tyttö) oli kuollut jo pienenä, ja toinen eli äitini aikanaan meni miehelään Oljokkalaan, ukki ja mummo eleskelivät talossa kahdestaan vuoteen 1931 asti, jolloin ukki kuoli kesällä.

Talo oli pitkänlainen rakennus ja siinä oli asuintilat, pirtti, iso sintsi, vilukamari ja maitoaitta jauhinkivineen. Keskellä oli heinä-kato ja halkohuone ja toisessa päässä karjasuoja, navetta. Talon takana oli korkeat kivikasat. Kivet oli raivattu pellostä, sillä Perällä maaperä oli kovin kivistä. Rannalle oli kaivettu hete, joka pysyi auki talvella ja jonka vesi oli oikein kirkasta. Sauna järven rannassa oikealla. Saunan luona oli aina naurispelto, johon mummo kylvi sylkemällä nauriin siemenet. Nauriit kasvoivat suuriksi ja maukkaiksi. Niitä syötiin lohkoina, haudutettuina ja myöskin kui-vattuina; lohkoina haudutettu nauris ja lanttu olivat kuivatettuina maukasta 'karamelliä'.

Muarie mummo jäi äiti mieleeni oikein hyväntahtoisena, rak-kaana ihmisenä; hän oli kaikille hyvä. Hän auttoi kyläläisiä, antoi aina tarvitseville jyvät, leipää, milloin mitä. Hän kääri usein leipiä esiliinaan, jottei ukki kiroaisi. Maksua mummo ei tietystikään tahtonut. Enonsuussa asunut Teppo Mitrofanov (sukua äidin puo-lelta) olikin sanonut mummosta, että "ei tässä mailmassa niin hyvää inehmistä ole kuin Onissaman akan tiätinkä". Teppo oli joskus asunut mummon ja ukin luona, kun kävi Alajärven koulua.

Keväällä 1932 meidän täytyi muuttaa pois kotoa Oljokkalasta asumaan Perälle Muarie mummon luokse, sillä meidän perhe julistettiin kulakeiksi. Siellä asuimme vuoteen 1936, jolloin muu-timme Uhtualle. Muarie mummo, isän äiti Nasto mummo Oljokka-lasta muuttivat Oljo tädin luo Mustaanperään. Taloon siirtyivät Oljokkalasta tiätinkä ja Natalie serkku perheineen ja asuivat siinä vuoteen 1939. Sen jälkeen kun Natalie hukkuu myrskyisänä syys-yönä Kuittijärveen, tiätinkä lapsien kanssa muutti Uhtualle. Vii-meisinä vuosina ennen sotaa mummon talossa asui Oljo tati perhei-neen, kun siitä lyhyempi matka töihin. – Onissaman talo meni niin kuin toisetkin Alajärven talot.

23) Paraska Vasiljevan pienoinen talo seisoi Alajärven rannalla lähellä mummon taloa; välissä oli perunapello ja ulkoaitta. Paras-kaasta pitää kertoa vähän enemmän, sillä hän Alajärven kylässä kuuluisa ihminen, kylän iänelläitkijä. Paraska esitti itkuvirsiä, itki kaikissa häissä ja hautajaisissa. Minun mieleeni hän on jäänyt pienikokoisena, vanhanpuoleisena mummona, joka astua käpytteli kiireesti.

Anni serkkuni Paltamosta kertoi muistavansa, miten Paraska veneellä soutuessaan Yläjärvellä Niemen sivu ruokokasvoja kuljet-taen lauleskeli kovalla äänellä itkuvirsiään. Lapset kuuntelivat uteliaina rannalla. Anni muisti myös, miten Paraska oli itettäjänä isän ja äidin häissä. Morsian, siis äitini oli itkenyt niin kovasti, että oli ollut vähällä pyörtyä. Silloin sulhanen oli ottanut morsiamen ja vienyt hänet pois. Siltä päivältä häät lopetettiin ja niitä jatkettiin toisena päivänä ilman Paraskan itkuja. Häitä juhlittiin sitten koko viikon haitarisoiton, tanssin ja piirileikkien kera, mutta ilman alkoholia. Näistä häistä isäni kertoi minulle vähän ennen kuole-maansa 1975.

Paraskan itkuista on minulla itsellenikin muistoja. Kerran Pa-raskan pyysi minua tyttöstäväni Jehhimein Helmin kanssa lähte-mään mustikkaan. Suostuimme mielihyvin, ja niin läksimme ve-neellä Enonsuuhun päin Jumalusniemen taa paikkaan, missä aina oli paljon mustikoita. Soudimme Helmin kanssa ja sitten Paraska alkoi laulaa kovalla äänellä itkuvirttä. Me Helmin kanssa aloimme myös pian itkeä ja soutaa entistä kovemmin. Helmi ei kuitenkaan tätä kauan sietänyt, vaan huusi Paraskalle, että "jos et nyt lopeta laulua, mie hyppöän järveh". Paraska herkistyi ja lopetti itkunsa. Hiljaisina jatkoimme matkaa marjapaikkaan, keräsimme paljon mustikoita ja tulimme ilman itkuja kotiin.

Paraska oli mummon ystävä ja kertoi heti tämän jutun mummol-le. Mummo ymmärsi asian ja sanoi minun kuullen Paraskalle, jotta "elä sie lapsie itetä ja lapsien aikana elä virsijä laula" Minulle mummo sanoi myöhemmin, että "ei Paraska teillä mitänä pahua tahton".

Kun Onissiman ukko kuoli, mummo ja Paraska istuivat venee-seen ruumiskirstun vierelle. Kaksi miestä oli soutajina. Sitten

matkalla kalmosaareen Paraska itki niin kovalla äänellä, että kaikki kyläläiset, jotka menivät hautumaalle harjua pitkin, myös itkivät. Ei silloin ollut eikä tarvittukaan soittokuntaa niissä tilaisuuksissa, kun vain Paraska oli paikalla.

Paraskan talossa asui 1930-luvun alkuvuosina, noin vuosina 1931-32, kaksi tataariperhettä. Minkähän takia heitä raukkoja oli tuotu tänne pohjoiseen Alajärven kylään? Perheissä oli aivan pieniäkin lapsia, kaksi-kolmivuotisia. Minusta oli kummaa katsoa, kun lapset juoksentelivat enimmältään ilman housuja tai sitten housut olivat eriskummallisia reikäniekkoja niin että pissi meni lattialle eikä housut kastuneet. Tataarien puhetta emme ymmärtäneet ollenkaan. He näyttivät sormilla, jos mitä tahtoivat ja niin teki myös mummo, kun halusi jotakin sanoa. Jonkin ajan kuluttua, kauanko lie mennyt, tataarit häipyivät kylästä; ehkä eivät kestäneet Karjalan kylmyyttä.

Myöhemmin suunnilleen 1930-luvun puolivälissä Paraskan talossa toimi postikonttori. Siinä työskentelivät Maksiman Iro ja Otto-niminen nuori poika. Paraska asui tuohon aikaan poikansa Petrin luona.

24) Juakkosen Iron talo oli pitkänomainen rakennus järven rannalla. Saman katon alla oli navetta. Lehmiä oli yksi ja lampaita saattoi olla kolme. Ainakin muistan vihaisen pokon. Taloa kutsuttiin myös Jyrin taloksi. Jyrkiä minä en muista nähneeni, mutta isä muisteli häntä kylän vanhimpaksi.

Perheessä oli neljä lasta – Mari, Jussi, Irja sekä Mikko, jota sanottiin Mikko-raiskaksi, kun poika oli pienikasvuinen ja laiha. Kahtena talvena olimme Jyrin Irossa, kun oma talo jätettiin kylmilleen noin viikon ajaksi: näin hävitettiin russakoita. Kotiin palattua talo puhdistettiin 'suurella pesulla' ja sitten ei ollut pitkiin aikoihin russakoita.

Perheen Jussi-poika oli minun ikäinen ja koulua kävimme samalla luokalla. Jussi oli vakava poika, tottelias koulussa ja opiskeli kiitettävästi. Kerran sattui tapaus, kun Jussi leikkiessään jotenkin tönäisi tyttökaveriani Helmiä, joka satutti pahasti jalkansa. Tästä minä suutuin ja lyödä heläytin Jussia niin että hänelle tuli mustelma silmän alle. Kotonaan Jussi kertoi äidilleen, että Aili häntä löi. Iro tietysti kertoi mummolle. Satuin kuulemaan, kun

mummo vastasi Irolle, että "jos poika antaa itseä tyttölapsen takuo, niin kärsikköh". Minulle mummo kuitenkin sanoi moittivasti, että "jos työ tyttölapsen rupietta toruamahan, mitä ne silloin pojat ruvetah ruatamah. Olkah viimeni kerta". Minä selvitin asian, mutta mummo ei sitä ottanut korviinsa, vaan rankaisi minut loppupäiväksi istumaan kotona.

Sodan jälkeisinä vuosina Jussi työskenteli Alajärvellä toimivassa kalastuskolhoosissa, oli siinä johtajana. Käydessäni silloin Alajärvellä Jussi muisti tapauksen ja kysyi, että "vieläkö sie toruat"? No, vanhat asiat pistettiin nauruksi. Kalastushomman loputtua Jussi siirtyi Paanajärven kolhoosin puheenjohtajaksi. Toisia perheenjäseniä en muista nähneeni sitten vuoden 1936 eikä tullut Jussiltakaan kysyttyä. Taisi sota hävittää koko perheen ja talonkin.

25) Paraskan Petrin talo oli kivikkötermällä Jyrin Iron talon kohdalla. Talossa oli pirttipuoli ja kamari, karjasuojat olivat erillään talosta. Paltamossa asuva Anni-serkkuni kertoi, että juuri niillä paikoin oli ollut hänen Vassi-tätinsä talo. Ehkä oli niin, että tyhjiin jääneet talot jaettiin niille, kenellä ei ollut omaa taloa. Tyhjiä taloja oli, sillä monet alajärveläiset perheet jäivät elämään Suomeen.

Petrin nainen oli Tuarie nimeltään ja heillä oli kaksi poikaa Iivana ja Nikolai. Molemmat pojat kaatuivat sodassa 1941-45.

Mainittakoon, että sodan jälkeisinä vuosina Petri ja Tuarie asuivat Uhtualla ja työskentelivät kunnallisosastolla. Talvella jysivät, pitivät auki paloavantoja ja kesäisin hoitivat istutettuja koivuja ja tekivät erilaisia kunnostustöitä. Nykyään Kalevalassa koivut ovat kasvaneet suuriksi ja tuuheiksi ja muistuttavat Tuarien töistä. Tuarie oli hyväntahtoinen nainen, ja kävi usein äitini ja isäni luona muistelemassa entisiä aikoja.

26) Perän osaan kuului vanha tiilitehdas. Se oli Petrin taloa alempana Uiton ajan rannalla. Tiilitehdas oli kai joskus ollut toimiva, mutta sitten palanut tai poltettu. Raunioilla näkyi palon jälkiä.

27) Kolhoosin navetta oli isonlainen rakennus. Se oli rakennettu vuosina 1932-33.

28) Grishan akan talo oli iso ja vanhannäköinen. Se oli Perältä Syrjään päin. Talossa asuivat minun muistin mukaan sodan alku-

Alajärveläisiä ryhmäkuvassa: oikealla Jalmari Vainio, Jouhko Mattinen, Maria Mihejeva (runontaitaja) sekä Maiju Lampinen, alhaalla toinen oikealta on Jalmari Vainion puoliso sylissä Aili-tytär, näiden muistelusten kirjoittaja. - Kuva otettu Suomessa.

Jos on vanha kalmisaa jäänyt kokonaan veden alle, niin surullinen on myös uuden hautausmaan tila. Kun Kuittijärven vedenpintaa aikoinaan nostettiin, aallot vyöryvät päin kalmistoniemen kärkeä ja huuhtelevat hiekan pois (vas). Hauta toisensa jälkeen paljastuu ja vainajien luut vierivät alas veden rajaan. Alla Vikror Melentjev ranta-vedestä löytynyt pääkallo kässissään.

vuosiin saakka Grishan akka (Ijevleff sukuaan) poikansa Vasselein kanssa. Vasselei oli jo noin 40-vuotias, vähän hupsu, mutta kova tanssimaan. Hän tanssitti kaikki naiset tanssiloissa, "päisti kaikki naiset huureista". Näin kertoivat naiset, kun kävivät äitini luona kolhoosin töihin mennessään.

Minä kävin usein Grishan akan luona maitoa viemässä. Grishan akka käveli ikään kuin heilumalla, liekö jalat olleet kipeät. Mummon kanssa he olivat hyvät ystävät. Sodan aikana Grishan akka ja Vasselei olivat evakossa Kemissä eivätkä sieltä enää Alajärvelle palanneet.

29) Vateisen / Jaakkonen) talo oli Grishan akan naapurina. Talo oli suuri, kaksinkertainen navetta alakerroksessa. Vateini itse oli, niin puhuttiin, vihainen kuin "myrkky". Lapset pelkäsivät kulkea talon sivuitse, vaikka siinä oli aita ympärillä. Aune-sisko ja Raija-serkku muistelivat, miten he juoksivat talon sivu minkä jaloista pääsivät, vaikka Vateista ei näkynytäkään.

Vateisen talossa kävin joskus äidin kanssa, kun äiti kutoi Vateisen naiselle (en muista nimeä) villatakia. Talon emäntä oli siistinäköinen, isonlainen kasvultaan. Talossa oli puhdasta, valkeat lattiat mattoineen. Myös isossa, valoisassa pirtissä pitkällä penkeillä oli kauniit matot. Anni-serkun muistin mukaan talossa oli joskus ollut koulu.

Vateisella oli kaksi tyttärtä. Vanhemman tytön nimeä en muista; olisiko ollut Manju vai olisiko se ollut äidin nimi? Nuorempi tyttäristä oli nimeltään Anni. Hän opiskeli Petroskoissa opettajaksi. Vielä talossa asui Vateisen vanha äiti. Vateisen ukon sanottiin olleen kova työmies. Hän liittyi kolhoosiin ja ruatoi sen töissä.

Sodan jälkeisiltä vuosilta Vateisen perheestä ei ole tietoa. Olen kuullut mainittavan, että Anni on opettajana jossakin Karjalan kylässä.

MATTILAN TALOT

30) Mattilassa oli lapsuuteni aikoihin yksi suuri talo. Sitä nimettiin Kempasen taloksi. Se oli vielä hyvässä kunnossa. Siinä oli asunut nähtävästi Kempasen perhe, joka karkotettiin Muurmannin alueelle. Kempaset olivat isän ja äidin ystäviä. Kesällä 1937 Kempasen Iivana oli naisensa Marin kanssa vierailulla luonamme Uhtualla, kun Iivana otettiin yöllä ja vietiin tyrmään muka kansan vihollisena. Tietysti sitten pian ammuttiin.

Kempasen talossa oli yhteen aikaan väliaikaisesti koululuokat. Siihen aikaan minä olin kolmannella luokalla.

Mattila nimen alkuperästä ovat kertoneet Suomessa asuva Anni-serkku (äidin puolelta) ja isänpuolinen Oili-serkku; hän asuu Kuopiossa. Perimätiedon mukaan niemellä ammoin asunut Matti-ukko olisi ollut Oilin äidin isän isoisa. Olisiko niin, että tuosta Mattinimisestä ukosta ovat nimensä saaneet Mattilan niemi ja Mattilan salmi.

Alajärven eläjiä: Ontto Malikin perheinen (lapset Santra, Natalie ja Sulo) sekä oikealla Onton veli Joughko Malikin (perhe jäi 1920-luvulla Suomeen, ehkä Turkuun).

SYRJÄN TALOT

31) Stahvein Maksiman (Jaakkonen sukuaan) talo oli rakennettu uuteen malliin, toisin sanoen navetta oli erikseen. Maksiman vaimo oli Iro. Maksimalla ja Irolla oli koko joukko lapsia: Ilja, Tatjana, Simana, Teppo ja Iro. Heistä Ilja kuoli viime vuonna vanhainkodissa noin 85-vuotiaana ja Simana kaatui sodassa. Pojista Teppo oli hieman hupsu ja oikein vihainen lapsille, jos nämä sattuivat häntä jotenkin loukkaamaan tai ärsyttämään.

Kerran sattui kyykkää pelatessa tapaus, että veljeni Nikolain lyödessä kyykät sattuivat jotenkin Tepon jalkoihin. Teppo sieppasi maasta kepin ja lähti Nikolaita rankaisemaan. Tietysti olisi lyönyt, mutta poika läksi nopeasti juoksemaan mummon taloa kohti. Teppo loikki perässä keppi kädessä, mutta ei tavoittanut. Nikolai pääsi mummon talolle ja meni peittoon vintille. Teppo odotti pihalla Nikolaita ainakin kaksi tuntia, kunnes Iro-siskonsa tuli häntä pois hakemaan. – Ei Teppo kuitenkaan ollut pitkävihainen vai liekö unohtanut koko jutun. Monta kertaa tuon jälkeen hän ja Nikolai olivat samaan aikaan kyykkäkentällä eikä Teppo ollut Nikolaille enää vihainen. Kyykkä nähtävästi miellytti Teppoa, kun hän usein seiso peliä katselemassa.

Ilja asui sotaan saakka Alajärvellä ja rakensi sinne sodan loputtua pienen mökin, missä eli ja kalasteli. Minäkin muistan, kun Ilja toi morsiamen Uhtuan Issakkalasta Ivanovien perheestä. Heti kylään tultuaan Iljan nainen – sanottiin Iljan akaksi – liittyi kolhoosiin, kun oli nuorisoliittolainen. Kohta perheeseen syntyi tytär Kerttu, mutta Maksiman akka Iro ei tykännyt miniästä: tämä kun oli muka laiskanlainen ja epäsiisti elämässään. Iljan akka työskenteli kolhoosissa ja hänen tuli, kun nuorisoliittolainen oli, tehdä yhteiskunnallista työtä. Lastenhoidosta tuli ongelma, sillä anoppi ei halunnut siihen puuttua eikä tarttua. Meitä tyttölapsia, pioneereja pantiin sitten lapsia hoitamaan, mutta mitäpä me itsekin vielä lapset, yhdeksänvuotiset, osasimme. Eikä se hoitohomma kauan kestänyt-kään, kun Iro virkko, ettei tällainen homma teille lapsukaisille, käy. Niin me vapauduimme siitä hommasta.

Sodanjälkeisinä vuosina Ilja perheinen asui Alajärvellä mökisään: kalastelivat, poimivat marjoja ja sientä ja eleskelivät huoletona elämää.

Iljan akasta on vielä kerrottava erikoinen tapaus ehkä vuodelta 1962. Olimme mieheni Vaseli ja isäni Jalmarin kanssa Alajärvellä heiniä lehmälle hankkimassa. Asuimme harjulle rakennetussa Jehhimein Aion ja Vasselein talossa. Oli hämärtyvä elokuun ilta. Säsket häiritivät niin, ettei voinut nukkua. Joku huomasi, että

alangolla Niemelle päin liikkui jokin tumma hahmo, joka näytti olevan kontio. Isäni riensi ulos katsomaan, samoin minä Vaselin kanssa. Isäni katsoi ja sanoi: "Ka, kontio tuo on. Mänkyä nossattakua Vasselei; hänellä on hyvä haulikko". Minä juoksin pirttipuolelle Vasseleita herättämään. Hän nousi, sieppasi pyssyn ja juoksi ulos. Isä pidätteli häntä sanoen: "Annahan miula se pyssy. Miula käsi on jo tottun konteita ampumah". Hän hiipi harjulle ja tähtäsi, mutta kontio nousetteli ja häilyi sinne ja tänne.

Nyt Vasselei otti pyssyn ja juoksi lähemmäksi. Kontio vain nouse ja taas laskeutuu ja nostelee etukäpäliään. Vasselei on jo ampuma-asennossa ja odottaa vain, kunnes kontio taas kohottautuu. Kohta kontio nousee, mutta Vasselei ei pamautakaan, vaan lähtee tulemaan takaisin.

"Mitä pahutta hän ei ampun? Nyt kontie lähtöy omille teillä", ihmettelee isäni hämmästyneenä. Vasselein tultua takaisin luoksemme kaikki selvisi. Se "kontie" olikin ollut Iljan akka! Hän kaiveli alangossa matoja aamusella kaloja ongittaakseen, välillä nosteli käsiään ylös, kun kaivaessa hihat putosivat aina alas. No, olisi siinä pakinaa, naurua ja vielä enemmän voitotusta, että jos olisi ampua napsautettu, tyrmään olisimme kaikki joutuneet. Aamulla Ilja tuli luoksemme ja leikillään haasteli: "Miksi että pamahtuttan akkuani. Olisin vihtoin piässyn eris".

Maksiman ja Iron lapsista Tatjana eli sodan loputtua tyttärensä Hiljan kanssa Kalevalassa. Molemmat ovat jo kuolleet. Simanan nainen Sandra oli kuuluisa kolhoosin karjanhoitaja ja toimekas nainen. Hän eli ensin tyttärensä kanssa Kalevalassa, mutta muutti sitten Sortavalaan, missä kuoli 1960-luvulla. Iljan tytär Kerttu asuu eläkeläisenä Kalevalassa.

32) Jehhimein talo oli Syrjällä viimeinen rakennus, jo uutta mallia niin kuin Stahvein Maksiman talokin. Jehhimein vaimo Okahvie oli isän serkku Nasto-mummon kautta. Jehhimein itse oli hyväntahtoinen mies, mutta Okahvie näytti usein jyrkän luontonsa varsinkin Aino-tyttären miehelle Vasselei vävyllään, vaikka tämä olikin toimen mies. Sodan jälkeen Okahvie asui kauan aikaa Enonsuussa sotilaiden rakentamassa metsäkämpässä. Yksin hän siinä pyyti kalaa kesät ja talvet. Siinä kyllä kysyi luontoa asua pyökyksin autiossa kylässä. Uhtualta käyneet kalastajat toivat Okahviele joitakin ruokatarpeita. Jonkin aikaa Okahvien kanssa asui Oljo-täti evakosta palattuaan.

Jehhimeillä ja Okahviella oli kuusi lasta: Sandra, Jyrki, Oskari, Jenny, Helmi ja Aino. Sandra asui ja kuolikin Kemissä. Jyrki asui viime aikoinaan Kuusilahdessa. Oskarin vei sota. Jenny asuu nyt

Kalevalassa tyttärensä Lidian luona. Jennylläkin on kuusi lasta. Helmi, paras tyttöystäväni, kuoli jo ammoain Enonsuussa, jonne perhe oli muuttanut noin v.1935. Aino asuu Kalevalassa ja joskus kesäisin käy Alajärvellä.

Perheen pää Jehhimä hukkui ennen sotavuosia Kuittijärven jäihin ja Okahvie kuoli Kalevalassa lähes 90-vuotiaana joskus 1960-luvulla.

MUSTAPERÄN TALOT

33) Oljo-tädin talo. Oljo oli isäni sisko ja hänen miehensä oli Stepana Jaakkonen, Tsauvalasta Mikulan Stepanan poika. Stepanalla ja Oljolla kaksi tyttäret, Tyne ja Raija (Rauha). Nastomummo, isäni äiti, asui v:sta 1931 Oljo-tädin kanssa. Hän ja Tyne-tytär kuolivat evakkomatalla Arkangelin alueella. Oljo-täti kuoli sodan jälkeen Enonsuussa. Raija asuu perheineen Kalevalassa. Tyttäret Galina ja Nadja asuvat hekin Kalevalassa: Galinalla on kaksi poikaa, Nadjalla poika ja tyttö.

Oljo-tädin miestä Stepanaa en paljon ollenkaan muista. Hän joutui nähtävästi Stalinin uhriksi ja ammuttiin. Talo Mustaperässä oli siis tyhjänä jo ennen sotavuosia, sillä Oljo-täti asui kylällä lähempänä työpaikkaa.

NIEMEN TALOT

34) Maksima Mihejevin talo oli iso, yksikerroksinen ja vanhan näköinen, eläinsuojat samassa rakennuksessa. Maksimaa satuin harvoin näkemään, mutta muistan hänet silti hyvin. Hän oli keski-kokoinen, hartiakas mies, lyhyet, punertavat viikset. 1930-luvun jälkipuoliskolla häntä ei näkynyt. Oli puhetta kylällä, että Maksima karkotettu tai ehkä peräti vangittu. Maksimalla ja hänen vaimollaan Muariella oli viisi lasta: Sandra, Manju, Jennu, Paavo ja Anni.

Sandra meni naimisiin isän serkun Simanan kanssa ja kuoli ennen sota-aikoja. Jennu asui myöhemmin Kalevalassa ja siellä kuolikin. Manju ja Paavo asuivat äitinsä Muarie kanssa Kalevalassa. Muarie kuoli sairauteen syyskuussa 1967, samana vuonna, jolloin Uhtuan nimi muutettiin Kalevalaksi. Kävin Muarien luona, kun hän jo oli sairauden takia vuoteenomana.

Muarie Mihejeva oli kautta koko Karjalan tunnettu ja kuuluisa runojen ja vanhan perinteen taitaja. Hänen runojaan on julkaistu monissa kirjoissa ja lehdissä. Maksiman ja Muarien talo on jo hävinnyt, ja sen paikalla kasvaa isoja puita. Yhden puun runkoon on kiinnitetty muistotaulu tämän perinteentaitajan kunniaksi.

Manju ja Paavokin ovat jo kuolleet. Lapsista Anni asui kauan aikaa Luusalmessa, nykyisin tyttärensä luona Kalevalassa.

Maksimian talo oli ensimmäinen Niemen puolella. Niemen erotti kylän harjasta noin 50 metrin levyinen saraheinikkö. Keväisin siinä oli vettä ja yli pääsi tilapäistä puunrungoista tehtyä siltaa. Kesän aikana tämä heinikkö kuivui. Nykyään Niemi on ikään kuin saari: vesi nostettiin 1969, kun Jyskyjärven sähkövoimalaitos tuli käyttöön. Alajärven rannat pienenevät ja järvet suurenevät.

35) Levan akan talo oli oikein vanhan näköinen. Sen ympärillä oli aita. Liekö ollut sen takia, kun vanha Levan akka asui siinä yksin. Levan akka on Paltamossa asuvan Anni-serkkuni mummo. Tämän sain tietää vasta vieraillessani Annin luona. Anni tiesi myös kertoa, että Levan ukko oli ammuttu Karjalan kapinan aikoihin.

Meillä lapsilla oli kesäaikaan vakituisena tehtävänä mm. vadelmien keruu. Tästä tuleekin mieleen Levan akka. Olin veljeni Nikolain kanssa vadelmia poimimassa Niemellä. Kurkistelimme aidan takaa Levan akan pihamaalla kasvavia suuria vadelmapensaita. Levan akka huomasi meidät ja kysyi, kenen lapsia olemme. Kuultuaan, että olemme Oljokkalasta Vainion perhettä hän kutsui meidät pirttiin ja virkkoi: "Keräkyä vaikka malinikko puhtahaksi ta miulakin vähäsen tuotta". Me poimimme astiat täyteen ja myös mummolle. Vadelmat olivat niin kauniita ja suuria, että vieläkin näen ne silmissäni. Oljokkalassa oli vähän malinikkoja, vain Sakaran Simanan niemellä, mutta siellä oli paljon kerääjiä. Levan mummo kestitti meitä teellä ja keksillä. Keksit olivat kuitenkin niin vanhoja ja tummentuneita, etten minä voinut siitä syödä. Nikolai maistoi, mutta ulos päästyämme sylki kaiken pois. Ennen oli tapana säilyttää kauan Kemistä tai Uhtualta tuotuja keksejä vieraiden varaksi.

Levan akalla oli lapsia Anni-serkun mukaan seuraavasti: Martti, Tatjana (Anni-serkun äiti), Mari, jolla oli Hannes-niminen poika, jonka Anni sanoi nyt asuvan Helsingissä, Roope (kuollut Ruotsissa), Vassi, Teppo eli pitkä Stepana, asui Alajärven Patrikassa. – Levan akka oli Timosia ilmeisesti Luomajärveltä.

36) Suavan akan talo, oikein vanhan näköinen, oli Yläjärven

rannalla Patrikanniemeen päin. Suavan akka Varvana oli pieni kasvultaan ja jäi mieleeni vanhan ja käpiskön näköisenä. Silti hän oli poikkoi jaloiltaan, oikein puhelias mummo. Hän pakautti kaikki vastaantulijat, lapsetkin. Suavaa itseään en muista nähneeni; ehkä hän oli jo kuollut.

Suavan akalla oli lapsia kahdeksan: Alekski, jota sanottiin Suavan Olekseiksi, Sergei, jota en muista nähneeni, Heikki, Juakko, Jyrki sekä kolme tyttäret: Anni, Maire ja Outi.

Vanhin veljeksistä Aleksei on jäänyt mieleeni mahtavana miehenä: rohkea soturi, jolla oli jokin komentajan virka puna-armeijassa. Silti hänkin lieene joutunut lopulta Stalinin uhriksi. Tästä ei ole sen tarkempia tietoja. Aleksilla oli kaksi lasta, Niilo, jota nimitettiin professoriksi, kun piti huonon näön takia silmälasia. ja tytär Sofia (kuoli 1980-luvulla). Jaakko ja Heikki asuivat sotaan asti äitinsä luona, olivat naimattomia, mutta kuulemma viinasta pitivät. Molemmat kaatuivat sodassa. Jyrki oli jäänyt Suomeen ja asuu perheineen Vantaalla. Elinan ja Katrin perheineen tapasin vierailuni aikana Helsingissä 1990. Oli mukavaa tutustua sukulaisiin, joista ei ollut ennen tiennytkään. Nämä tapaamiset järjesti Helsingissä asuva Sinikka-serkku. Hänelle tästä tuhannet kiitokset.

Anni asui sodan jälkeen Uhtualla. Kun Alajärvelle järjestettiin kalastusprikaati, Anni rakensi Maksiman Manjun kanssa harjulle talontapaisen. Siellä he sitten kalastelivat valtiolle ja tietysti omiin tarpeisiinsakin. Annin lapset ja lastenlapset asuvat Luusalmessa. Pojilla on kesämökki Kentossa, pari kilometriä Alajärveltä. Alajärvellä on talo myös Vasililla.

Maire asui Uhtualla; hän oli mieholassa jo minun lapsuuteni aikoihin Misha Lamminpäällä. Oma talo heillä oli Uhtuan Rätylän niemellä. Misha oli hyvä puuseppä ja kätevä joka asiaan. Hänet kuitenkin vangittiin 1937 ja sille tielle jäi tuo hyvä mies. Maire ja lapset jo hekin jo kuolleet.

Outi asui Kolvitsassa Kantalahden alueella. Hänet lähetettiin sinne opettajaksi, kun päätti Petroskoin opettajaopiston.

37) Malikin Onton talo oli niemen päässä Alajärven rannalla. talo oli uudesti rakennettu tai vaihdettu alahirret uusiksi. Onton nainen Okahvie oli isokasvuinen. Onton minä tiesin ja muistan hyvin senkin takia, että hän oli kylän paras suutari. Usein juoksin Niemen Onton luo kenkiä korjauttamaan. Mummo antoi rahaa maksua varten, mutta Ontto ei koskaan ottanut maksua, vaan sanoi Okahviele, jotta "kestiä tyttö, kun on noin kaukaa juossut Perältä asti." Muistan kestityksen, kun aina halutti ottaa makeata sokeria, vaan aina muistin äidin varoituksen, että vieraisissa on maltettava mieli joka asiassa. Okahvie, nähdessään, että tuon teen ilman sokeria, antoi minulle mukaan useita palasia, joita säästin kotiin siskolle ja veljille.

Ontolla oli tapana ottaa viinaa. Joskus näin hänet häilyvän kylällä humalassa. Kerran talvella olimme äidin kanssa käymässä Korkkosen Lukin luona. Ontto tuli myös Lukkiin. Hän oli niin humalassa, että ihmettelimme, miten hän oli päässyt kylästä sinne saakka. Ontto selvitti muka eksyneensä: "Tulin järven poikki ja nyt termäh nousussa lankesin. En piäse Okahvien luo. Olkua naiset niin hyvät ta viekyä milma kotih."

Ontto istutettiin kelkkaan, Lukki veti ja äiti takaa pukkasi. Minä juoksin äidin jäljessä ja kuuntelin, kun Ontto alkoi laulaa. Äiti varoitti häntä, ettei laulaisi rumia lauluja, kun tyttö on mukana. Tähän Ontto vastasi: "Kyllä minä sen verran ymmärrän, jotta Aili siellä juoksou. Tulehan sie tyttö miula yskäh niin ajamma körösen kyytiä Okahvien luo tsäijylle." Loppumatkalla Ontto vaiken, liekö jo nukahtanut. Okahvie tuli ulos, kun koirat alkoivat haukkua. Niin Ontto pääsi naisten voimin kotiin. Lukki muistaakseni otti Ontolta hatun päästä, kopautti miestä päähän muutaman kerran ja sanoi: "Tämä olkah viho viimeni kerta silma humalassa nähä ta vielä valmeheksi kotih kulettua."

Lapsia Ontolla ja Okahviella oli kolme: Sandra, Natalie ja Sulo. Sandra oli suomalaisella miehellä, jonka sukunimi oli Ristikenttä. Mies karkotettiin, liekö tapettu, Stalinin uhrina. Sandra kuoli Uhtualla 1960-luvulla. Natalie työskenteli sodan jälkeen Luusalmessa ja siellä kuoli. Sulo menetti henkensä onnettomuudessa, kun oli kotipihassaan Luusalmessa kaatamassa haapaa. Puu pääsi jotenkin hällähtämään Suloa kohti ja Sulo kuoli. Poika perheineen asuu Luusalmessa. Anni-serkku Paltamosta kertoi, että Onton veli Jouhko Malinen asui Turussa. Nyt tietysti vain jälkeläiset, joita elää pitkin Suomea.

38) Puavilaisen talo oli Niemellä ehätyspaikkaa vastapäätä isonlainen talo. Puavilaista ja hänen vaimoan en muista olleenaan, vaikka tuli käytyä talossa monta kertaa Hilman luona. Per-

Aili Jaakkola toteaa muisteluksissaan usein: Ja sota veikin tämänkin talon. Totta se onkin, kuten sota-ajan näkymä kylän pääraitilta kertoo. (SA-kuva).

heessä oli kaksi tyttäreltä, Hilma ja Sandra. Tytöistä Hilma asui sodanjälkeisinä vuosina Huopaaan metsäpöytäällä. Hänen loppunsa oli surullinen. Hilma sai lapsen, mutta mies, joka oli lapsen isä, ei huolinut Hilmaa vaimokseen. Masentunut ja epätoivoinen Hilma sitoi lapsen itseensä kiinni ja hyppäsi sillalta kylmään koskeen. Ruumiit tuotiin Uhtualle, mutta minä en voinut mennä katsomaan ja jäähyväisiä jättämään. Halusin jättää Hilman mieleeni sellaisena kuin hänet muistin, kauniina ja aina siistinä tyttösenä. Sandra perheineen asuu Luusalmessa.

Talosta, jossa Puavilaiset asuivat, kerron vielä lisää. Olisiko tämä talo ollut Hilippä ukin eli Onissima ukin veljen talo. Anni serkkuni Paltamosta muisti hyvin talon paikan käydessään vierailulla Alajärven rannassa vuosina 1995-97. Hyvin hän muisti Niemen ja koko kylänkin talot. Ennen pakomatkaa Suomeen Anni oli noin 8-vuotias, nyt ikää on jo 80 vuotta, mutta muisti on hänellä hyvä.

Annin kertoman mukaan talossa asuivat Hilippä ukko, sukunimi Mihejev ja hänen naisensa Uljana, omaa sukuaan Vatanen Akonlahdesta. Heillä oli lapsia: Iro, Ontto, Mari, Maiju, Nasto ja Konsta.

Iro oli mieholassa Kostamuksessa Jyrin Simanalla ja kuoli evakkomatalla. Hänen tyttärensä Aino asuu perheineen Jyskyjärven rannalla. Ontto kaatui sodassa. Mari eli Suomessa Nurminiemellä. Hänen miehensä Janne oli Jyskyjärveltä (kuoli 1998). Ontto ja Mari olivat kaksoiset. Maiju asui Helsingissä (kuoli 1986) ja mies hänellä oli Leo Filatov Tunkuan piiristä (kaatui sodassa 1941). Maijun ja Leon jälkeläiset asuvat Helsingissä. Nasto tytär kuoli jo ennen sotavuotiaita Kostamuksessa. Konstan vaimona oli Tatjana, Levan aikan tytär, joka oli Anni serkun muamo. Perhe siirtyi Suomeen ja asettui asumaan Paltamoon. Konstalla ja Tatjanalla oli lapsia seuraavasti: Anni, synt. 1914 Alajärven rannalla, Veera, synt. 1917 Alajärven rannalla, Taimi (kuollut), Helmi (asuu Turussa) ja Pekka, joka asuu Ranualla.

Anni serkku kertoi, että perhe oli jo paluumatkalla takaisin Karjalaan, kun matkalla ollessa syntyi Pekka-poika. Perheen matka keskeytyi ja kohta raja suljettiin. Taisi olla näin parempi, perhe säilyi. Suomessa vieraillessani kävin Hilippä ukon ja Konstan haudoilla Paltamossa sekä myös toisten sukulaisten haudoilla.

ENONSUUN TALOT

Enonsuu luettiin Alajärven kylänosaksi, vaikka se olikin viiden kilometrin päässä. Enonsuu oli erinomaisen luonnonkaunis paikka vesiväylien risteyskässä. Yhteen suuntaan pääsi Alajärvelle ja

edelleen Kenton kautta Luomajärvelle ja Kenttijärvelle ja sieltä Kontokkiin, Kostamukseen ja Akonlahden kyliin - kyliin, joita ei enää ole olemassakaan kuin jonkun vanhan ihmisen muistissa. Toinen vesireitti vei Enonsuusta Jolmosen ja Kyperäisen koskien kautta Vuokkiniemeen, Pirttilahteen, Ponkalahteen jne. Kyliä paitisi Vuokkiniemi ja Kontokin paikalla oleva Kostamuksen kaupunki ei enää ole olemassa, mutta vedet virtaavat samalla tavalla kuin ennenkin ja kosket pauhuavat sitäkin kovemmin.

39) Enonsuun suuresta talosta on mainintoja useissa kirjoissa. Minä kirjoitan, miten suuri se oli minun muistini ja lapsuusvuosiini aikoihin. Niinä vuosina eli 1930-luvulla se oli maalattu vaaleankeltaiseksi ja salmolaudat valkeiksi. Talo näkyi Alajärvelle koulun rapsulle. Siinä oli tuohon aikaan lastenkoti.

Opettaja Vasili Larionovin johdolla me koululaiset teimme kerran retken Enonsuun lastenkotiin. Sisällä talossa oli puhdasta, joka paikka oli siistitty. Me esitimme lapsille lauluja, runoja ja piirileikkejä. Mieleeni jäi iso sali, missä esiinnyimme ja ruokailuhuone, missä meitä kestitettiin. Muistan myös keinuhevosen, jolla kovasti tekisi mieli ratsastaa. Joku koululaisryhmämme pojista sanoi, että ”miekin mielläni jäisin tänne, kun heilä on kaikilla niin kaunehet ta mukavat vuattiet piällä”. Opettaja vei meidät kuitenkin kohta takaisin veneisiin, jotta emme tekisi mitään luvaton. Näin me tutustuimme suureen taloon ja sen asukkaisiin. Sitten soudimme takaisin Alajärven kylään.

Kun luonani olivat vierailulla serkut Sinikka Helsingistä ja Anni Paltamosta teimme matkan Jyskyjärvelle ja kyselimme sukulaisel-tamme Oksi / Senja Mitrofanovilta tietoja Enonsuun suuresta talosta ja sen asujista. Oksi kertoi meille, että entiset asukkaat olivat alun perin lähtöisin Iivanoista. Kolmannen polven Iivanalla oli poika Miitrei. Tämän vanhin poika oli taas Iivana, joka oli jo ammoin lähtenyt Suomeen kauppareittien kautta. Iivanalla oli poika Aleksei, josta tuli suurkauppias ja karjalaisen seuran asiamies (toim. lisäys: Wienin Karjalaisten Liiton puheenjohtaja). Tästä ovat tutkijat ja tiedemiehet kirjoittaneet paljon eri kirjoissa. Isäni-kin tästä kertoi, mutta aika oli semmoinen kuin silloin oli, hän ei monista asioista voinut puhua, niin kuin esimerkiksi sukulaista, jotka elivät Suomessa.

Minua kiinnosti myös tietää, kuka asui suuressa talossa ennen kuuluisaa pohatteria Andronovia. Senja tiesi kertoa, että Iivanalla oli ollut Aleksin lisäksi kolme poikaa: Omelie, Trohkimä ja Mihei. Näistä Omelie oli Senjan isän isoisä.

Nämä veljekset olivat vetäneet pitkää tikkua. Se, kelle sattui pitkä tikku, se sai ruveta asumaan suuressa talossa. Pitkä tikku sattui Omelielle, mutta yön aikana Mihei-veli oli kantanon tavaran-sa taloon alkanut siinä elää. Toiset veljet eivät olleet sitä vastustaneet. Miheilillä oli Tatjana-niminen tytär ja tämä oli mennyt miehelle rikkaalle uhtualaiselle Andronoville. Ja niin Enonsuun suuri talo tuli pohataksi. Vallan muututtua Venäjällä Andronovit olivat lähteneet Suomeen. Talo jäi tyhjiilleen, kunnes siihen järjestettiin lasten-koti. – Sota vei suuren talonkin.

40) Mironaisen talo oli suuren talon rinnalla jokipuolella. Mironaisen isäntää ja emäntää en muista, mutta lapset tulivat hyvin tuntemaan. pojat Huoti ja Nikolai taisivat häipyä sotareissulla. Tatjana ja Katri asuivat asuivat ennen sotaa Uhtuan Issakkalassa ja sodan jälkeen Lamminpohjassa. Tatjana Korpela o.s. Mitrofanov työskenteli Uhtuan kolhoosin lypsäjänä, oli hyvä työhminen ja palkittu monilla mitaleilla sekä kunniakirjoilla. Hän kuoli 1968 tienoilla. Mironan Katri työskenteli pitkään ja tunnollisesti vaate- ja ruokatavara-kaupoissa Uhtualla.

Molemmat työt, Katri ja Tatjana kävivät usein meillä isäni puheilla muistelemassa entisiä aikoja ja Alajärven kylän köhtaloa. He pitivät yllä sukulaissuhteita; Mironan Huoti oli äidin tään Iron poika, Mironaini o.s. Mitrofanov oli taas Omelie-ukon bunukka.

41) Mitrofanov Huotin talo, jota sanottiin Mitroksi. Talo oli Enonsuun termällä Alajärven päin. Huotin ja myös Mironaisen Olekseintalot oli rakennettu uuteen malliin, navettapuoli erilleen asuinrakennuksesta. Huotilla oli naisena Jyväskylästä Outokan Outi. Huotia en muista nähneeni, joten hän lienee joutunut Stalinin vainojen uhriksi. Outi oli muistina aikaan jo ikäihminen, hyvännäköinen, kiharatukkainen inehminen. Usein meitä Vainion lapsia kutsuttiin kylään Enonsuun Huotille ja kävin siellä ennen sotaa talvilomallakin opiskellessani Uhtualla IX luokalla.

Huotilla ja Outilla oli viisi tyttäriä ja yksi poika, Teppo. Tepon tunsivat kaikki Uhtuan rahvas; hän oli hyvä hiihtäjä ja menestyi mainiosti koko Karjalan yleisissä hiihtokilpailuissa. Teppo toimi autonkuljettajana Uhtuan puukombinaatissa.

Tyttäristä Marina oli mieholassa Luomajärvellä Timosen Trohkimalla ja heillä oli poika, Eino nimeltään. Kävin äidin kanssa Luomajärvellä Marinan luona vierailulla. Marina kuoli sairauteen 1934.

Tuarie meni naimisiin Ontto Korkkosen kanssa, kun Onton naini kuoli. Heille syntyi Niilo-poika, joka oli kuuro. Tuarie ruotui sodan jälkeen metsätyömailla raskaisissa töissä. Hän kuoli 1952.

Tatjanasta tuli äitipuoleni, kun isä otti hänet naisekseen äidin kuoleman jälkeen 1958. Äiti kuoli sairastettuaan 4.1.1955. Isä muutti asumaan meille. Hän oli vielä työssä ja vaikea oli hänen asua yksin äidin poismenon jälkeen. Aune opiskeli Petroskoissa, Niilo-veli oli vielä nuori ja oli töissä Jyskyjärven metsätyömaalla ja Paavolla oli oma perhe.

Katsoin, kun isä oli aina huolissaan ja murheissaan, ja niinpä ehdotin hänelle, että jospa hän ottaisi toverikseen Tatjanan; olihan tämä äidin sukua, yksinäinen, siisti ja kunnollinen nainen. Isä ajatteli tätä asiaa jonkin aikaa ja suostui. Sitten lähdettiin Tatjanaa kosimaan mieheni Vasili ja hänen siskonsa Anni ja tietysti isä. Tatjana oli yllättyneet ja sanonut, ettei voinut tämmöistä aavistaa-kaan. Olisiko mennyt pari päivää, kun isä toi Tatjanan kotiinsa. Hyvän kaverin ja huoltajan isä hänestä saikin, vaikka oli vielä kaikin puolin hyvässä kunnossa. Isäni kuoli 1975 ja Tatjana 1978.

Senja, jota sanottiin Oksiksi, meni miehelle Jyskyjärven Juako Kallijevälle. Heidän poikansa Anatoli elää siellä nykyään perheineen. Senja kertoi, että hän ja Tatjana olivat pakoreissun aikana opiskelleet vuosina 1922-24 Jamilahdella Raja-Karjalan kansanopistossa. Perhe tuli takaisin Karjalaan.

Sandra, vanhin tyttäristä, asui yksinäisenä Vaasassa, jonne hän jäi pakoreissulla. Sandra kävi vierailulla Uhtualla 1973 veljen ja siskojen luona viikon ajan ja asui isän ja Tatjanan luona. Hän sattui näin mukaan poikani Nikolain häihin! Sandra kuoli Vaasassa 1993. Hautajaisissa olivat myös sukulaiset Karjalasta, Senjan poika Anatoli naisensa Ljuban kanssa.

42) Kuurnehen Mikon (Mitrofanov) talo oli melko lähellä Huotin ja Mironaisen Olekseintaloja uloimpana rannasta. Mikko asui siinä vaimonsa ja tyttärensä Lukin kanssa. Vaimon nimeä en muista. Talossa oli vain pirttipuoli, ehkä myös vilu kamari. Mikko oli kuuro. Lieneekö yhtään kuullut, mutta arvasi puheet, jos varsinkin puhuja oli tuttu ihminen. Kerrottiin, että hän vastasi tuntemattomille näin: "En piäse piälle, kun akka makuu". Se merkitsi, että ei saa selvää puheesta, kun emäntä nukkuu tai ei ole kotosalla. Tytär

Lukki ei ollut sillä kertaa kotona. Hän oli Anni-serkkuni hyvä ystävä ja usein kävi Oljokkalassa. Tämä taisi ollakin viimeinen käyntini Mitrofanovan Mikolla; nähtävästi vanhuksat jäivät iäksi evakkotielle.

43) Akiman, Outokan tai Alavan mummon talo oli pieni ja vanha. Muistini mukaan häntä kutsuttiin kylässä Alavan mummoksi. Hän oli vanha, mutta vahvännäköinen, eli yksinään ja otti mielellään kaikki kävijät vastaan ja kestitti.

Kävin muistaakseni Anni-serkkuni, Vasselei enon tyttären kanssa Enonsuun saarilta mustikoita poimimassa. Alavan mummo kestitti meitä. Hän haki kapsäkistään valkeita präiniköitä ja pienen pikkaraiksi pilkottuja sokerinpaloja. Ne taisivat kaikki olla jo monivuotisia, kun maistuivat ummehtuneelta. Joimme tsajut, sa-noimme passipot ja läksimme.

44) Uittokonttori oli Enonsuuhun rakennettu kaksikerroksinen talo. Siinä asui ennen sotavuosia Alajärveltä siirtynyt Jehhimein perhe. Jehhimein työskenteli uittokonttorissa vahtina. Hänen vaimonsa Okahvie oli isän serkku. Heillä oli Helmi-niminen tytär, minun paras tyttöystäväni kouluvuosina.

Jehhimein hukkui Kuittijärven jäihin noin 1938. Helmi kuoli aivokuumeeseen. Hän oli sairastunut uituaan joessa kylmässä vedessä, kertoi Okahvie huokailleen. Kovasti oli sääli Helmiä.

Sanottiin, että uittokonttorin talo puretaan ja siirretään Uhtualle. Talo, jossa Uhtualla myöhemmin asui piirin metsähallinnon tihre-tööri, olikin juuri Enonsuun talon mallinen.

KUVA *Spatti-Oy*

Kauppakatu 13, 87100 Kajaani
Puh. (08) 624 500

LUOTETTAVA – TÄSMÄLLINEN

KIRJAPAINO

VUOSIKYMMENIEN KOKEMUKSELLA

VUOSI-
KERTOMUKSET
NIMIKORTIT
NELIVÄRI-
TYÖT

ESITTEET
LOMAKKEET
KUORET
KORTIT
KIRJAT

Hyvää Joulua ja

Menestystä Vuodelle 2001!

KIRJAPAINO

Paino-Verho Ky

Oksasenkatu 8, 53100 Lappeenranta
Puh. (05) 415 0305, 415 3535, Fax (05) 415 6779
Sähköposti: verho@painoverho.fi
www.painoverho.fi